

ראש השנה לב. (משנה תחתונה) עד לג: (משנה)

ביאורים

זו ואין צריך לומר זו קתני: תשובה לשאלה מדוע נכתבה במשנה או בברייתא פיסקה המובנת מעצמה שאין צורך לפרשה. הקביעה הזו מניחה שדרך המשנה או הברייתא להקדים את המקרה הכבד למקרה הפשוט ממנו ולרדת מן הכבד אל הקל. בהליכות-עולם (שער שלישי ב/ד - ר' ישועה בן יוסף הלוי) כתב שמשתמשים בתירוץ זה רק בדוחק גדול (להבדיל מתירוץ של 'לא זו אף זו').

משנה

דינים בפסוקים של מלכויות זכרונות ושופרות:

- מתחילים - בפסוקים מהתורה.
- מסיימים - ת"ק: בפסוקים מהנביא.
- ר"י: בפסוק מהתורה. (ואם סיים בנביא - יצא)
- אין אומרים פסוקים של פורענות.

ניתן לומר פסוקים של פורענות על הגויים.

אלו פסוקים ניתן להזכיר?

במלכויות

הפסוקים הבאים

'מי זה מלך הכבוד'.
 'זמרו למלכנו'. (מוסב רק על עם ישראל)
 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד'.
 'ויצאת היום... ה' הוא האלקים'.
 'אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים...'

ר' יוסי: נחשבים למלכויות.
 ר' יהודה: לא נחשבים למלכויות.

ר' יוסי מודה ש - "על כסא קדש" - לא נחשב למלכויות.

בשופרות

לשון 'תרועה' (ללא הזכרת שופר):
 ר' יוסי: נחשב לשופרות.
 ר' יהודה: לא נחשב לשופרות.

בזכרונות

זכרון של יחיד:
 לא אומרים.

לשון 'פקידה':
 ר' יוסי: נחשב לזכרונות.
 ר' יהודה: לא נחשב לזכרונות.

זכרון של יחיד שמשמעותי לציבור (כמו פקידת שרה) - נחשב של ציבור.

משנה

התקיעות בראש-השנה:
 במוסף. (בשל גזירת המלכות דחו את התקיעה למוסף)

אמירת הלל:
 בשחרית. (זריזים מקדימים למצוות)

בראש-השנה ויום-כיפור לא אומרים הלל כי לא שייך לומר הלל ביום הדין!

משנה

פעולות להכשר השופר

כדי לתקוע בשופר אסור לעבור על:
איסורי דרבנן,
ואיסורי תורה.

כדי שקול השופר יהיה צלול מותר:
לתת בו מים או יין. (אך לא מי רגלים מפני הכבוד)

קטן (בר"ה רגיל, ובר"ה שחל בשבת)

כשלא הגיע לחינוך: אין מונעים ממנו לתקוע.
כשהגיע לחינוך: מלמדים אותו לתקוע.

מתעסק

המתעסק בתקיעת שופר: לא יצא.
השומע מן המתעסק: לא יצא.

אין עשה (של תקיעת שופר) דוחה לא תעשה ועשה (של ראש השנה).

מבנה חלק משנה זו הוא: "זו ואין צריך לומר זו".

נשים

ר' יהודה, וכך עולה ממשנתנו: אסור להן לתקוע.
ר' יוסי ור' שמעון: מותר להן לתקוע.

מח' זו תלויה במח' מהותית בנוגע למעמד נשים במצוות שפטורות מהן האם הן מופקעות מהן לגמרי או שהן רשאיות לעשותן ואם הן עושות אותן הן נחשבות כמקיימות מצווה.

התוקע לשיר:

יתכן שדינו כמתעסק. (ולכן אין סיוע מהמשנה לרבא שסובר שיצא)

השומע מן המשמיע לעצמו:

יתכן שלא יצא. (ולכן אין קושיה מהמשנה לר' זירא שסובר שלא יצא)